

BEVEZETŐ

Tőkei Ferenc (1930–2000) halálának tizedik évfordulója alkalmából az ELTE Konfuciusz Intézet 2010. október 15-én emlékülést tartott, ahol kortársak és tanítványok idézték fel Tőkei Ferenc életét és munkásságát. Életművéhez kapcsolódóan a résztvevők előadásokat is tartottak társadalomtudományi és sinológiai témákról. A társadalomtudományi előadásokat egy külön kötetben tettük közzé, míg a sinológiai értekezéseket a *Távol-keleti Tanulmányok* jelen számában hozzuk nyilvánosságra.

Tőkei Ferenc rendkívül sokoldalú sinológus volt, több területen is végzett kutatásokat, és ennek eredményeként kiváló műveket publikált. Mind a mai napig a kínai gondolkodás megismerésének nélkülözhetetlen eszköze Magyarországon a háromkötetes *Kínai filozófia* című műve, amely az ókori Kína legfontosabb filozófiai munkáiba ad betekintést. Pontos, filológiai jegyzetekkel ellátott fordításai a kínai szakos hallgatók számára értékes tankönyveknek és követendő példának bizonyultak az elmúlt ötven évben, de a szakembereken kívül a kínai kultúra iránt érdeklődők is haszonnal forgathatják lapjait. Ehhez a munkássághoz kapcsolódnak Várnai András, Kósa Gábor és Salát Gergely cikkei kötetünkben. A kínai filozófia alapköveit lerakó Konfuciusz és követői által használt fogalmat, az „egyenes nevek” jelentését értelmezi Várnai András. Konfuciusz fő bírálója Mo Di, „egyetemes szeretetről” vallott nézetei egyedülállóak a kínai filozófia történetében. Kósa Gábor ezt a fogalmat vizsgálja, amely a *Mozi* című mű 14–16. fejezetében található. A cikkben olvashatjuk a *Mozi* 14. fejezetét Tőkei Ferenc fordításában, illetve a másik két fejezetet Kósa Gábor fordításában. A konfucianizmus és motizmus mellett a legizmus is az ókori kínai filozófia fontos része, amely a jutalmazások és büntetések alkalmazását propagálta. Salát Gergely cikkéből megtudhatjuk, hogy a Korai Han-korban milyen büntetésekkel sújthatták a bűnösöket, és milyen büntetési reformot hajtottak végre.

Tőkei Ferenc tervbe vette, hogy az ókori kínai filozófia feltérképezése után figyelmét a középkori kínai filozófia irányába fordítja, és egy szöveggyűjteményt készít a fontosabb művek fordításából. Ez a projekt nem valósult meg sajnos teljesen, de ennek részeredményeként látott napvilágot a *Kínai buddhista filozófia* című kötete, amely a legfontosabb kínai buddhista művekbe enged betekintést. Tőkei Ferenc a mű készítésekor, sajnos meglehetősen későn, hatvanéves korában kezdett el a Kínai Tanszéken tanítani. Élete utolsó szakaszában nagy lelke-

sedéssel vetette magát a sinológiába, fordította a klasszikus szövegeket, és az elkészült műveket nagy gonddal publikálta. A Tanszéken korábban soha nem tapasztalt barátsággal és kedvességgel vonta be ebbe a munkába azokat a fiatalokat, akik a régi Kína iránt érdeklődtek, hozzá hasonlóan szívesen tanulmányoztak klasszikus szövegeket. Magam is egyike voltam ezeknek a diákoknak, akikkel megvitatta a klasszikusok nehezen érthető passzusait. A kínai buddhizmus kutatójaként én kaptam a feladatot, hogy a *Kínai buddhista filozófia* című művében foglalt fordításait egybevessem az eredetivel. Tőkei Ferenc kínabuddhizmus-kutatásait folytatjuk tanítványommal, Pap Melindával, aki a kelet-ázsiai buddhizmus szempontjából rendkívül fontos buddha-természet fogalmát elemzi cikkében, én pedig a huayan iskola ontológiai alapvetését mutatom be.

Tőkei Ferenc a filozófia mellett a kínai irodalom kiváló ismerője is volt, különösen nagy hatást tett rá a tragikus sorsú költő, Qu Yuan (i. e. 343–278) munkássága. Verseit lefordította, s több tanulmányban elemezte. Tőkei Ferenc a klasszikus kínai irodalom számos alkotását ültette át magyarra, és megírta a klasszikus kínai irodalom történetét. Kötetünkben a modern kínai dráma megteremtőjének, Cao Yunek *Zivatar* című művét mutatja be Nyirádi Blanka. A konferencián előadó neves mongolista, Uray-Kőhalmi Katalin sajnos már eltávozott közülünk; cikkében a belső-ázsiai népek irodalmának kedvelt hős-alakjáról, Geszer kánról végzett kutatásairól ad számot.

Tőkei Ferenc innovatív karakterét világosan bizonyítják a kínai filozófia és irodalom terén végzett kutatásai. Kutatásainak szilárd alapja azonban az a filológiai eszköztár, amelyet mesterétől, Ligeti Lajostól sajátított el, aki a magyar mongolisztika megalapítója, 1944-től azonban a Kelet-ázsiai Tanszék vezetője is, és így a magyar sinológia első nagy generációjának, Csongor Barnabásnak, Tőkei Ferencnek és Ecsedy Ildikónak a mestere. A kötet utolsó cikkében Galambos Imre beszámol arról, miként tévesztették össze Kínában Ligeti Lajost Stein Auréllal.

Tőkei Ferenc halála óta a Kína-kutatás jelentős fejlődésen, változáson ment keresztül, a kínai gazdaság fejlődésének eredményeképpen ugrásszerűen megnőtt a kínai nyelv és kultúra iránt érdeklődők száma. Az érdeklődők többsége azonban a gazdasági nagyhatalom titkát próbálja megfejteni, a modern kínai gazdaság és politika kérdéseit feszegetik. Gyakran megfélekednek arról, hogy Kína mai sikereinek a titka részben abban a szellemiségben is keresendő, amely a Tőkei Ferenc által kutatott és fordított szövegekben tükröződik. Mindazonáltal az ELTE Kínai Tanszéke őrzi ezt a hagyományt, munkatársai és doktoranduszai a filológia eszközeivel tárják fel a régi szövegek jelentését, ahogy Tőkei Ferenc is tette.

Hamar Imre